

TENDÈNCIES en educació ambiental

El 2004, Lucie Sauvé [vegeu la referència 1], investigadora del camp de l'educació ambiental ha elaborat el que anomena com a una cartografia de l'educació ambiental, és a dir, ha identificat tots els corrents, visions o camins que hi ha en aquest camp tot destacant el valor de cada una d'elles. Sauvé planteja superar la discussió sobre allò que és i no és educació ambiental perquè aposta per a una mirada integradora dels diferents corrents existents. Considera que totes les visions són necessàries, vàlides i valuoses per assolir els objectius que persegueix l'educació ambiental. A continuació resumim aquests corrents que inclouen tant les corrents de més llarga tradició com les de nova incorporació.

1 • Naturalista

Aquest corrent és el que té més llarga tradició en el nostre país i va ser el corrent que va impulsar les primeres propostes d'educació ambiental. Està centrat en la relació amb la natura, "es tracta d'explorar la dimensió simbòlica de la nostra relació amb la natura i de comprendre que en som part integral".

Alguns moviments actuals de retorn a la natura, també comparteixen aquesta visió.

2 • Conservacionista/"recursista"

Agruparia les posicions centrades en la conservació dels recursos. També hi entrarien aquelles posicions que cerquen el reciclatge i que es fonamenten en l'estratègia de les 3 erres [reducció, reutilització i reciclatge].

Recentment l'educació per al consum també es podria afegir en aquest grup.

3 • Resolutiva

Parteix de la visió de la gran quantitat de problemes que tenim en relació al medi i quines accions podem portar a terme per resoldre'ls d'una forma eficient.

4 • Sistèmica

Aquest corrent agafa les formes de treballar de l'ecologia, per tal que davant d'un problema ambiental es pugui saber els seus diferents components i abordar-los conjuntament.

5 · Científica

Es posa l'èmfasi en el procés científic, de manera que se segueix l'ordre d'explorar primer el medi, l'observació dels fenòmens que hi tenen lloc, la formulació d'hipòtesis de treball i la seva comprovació posterior. D'aquesta manera es considera que es poden abordar millor les problemàtiques de tipus ambiental.

6 · Humanista

Posa èmfasi en la dimensió humana del medi, en el qual a més de la natura hi intervenen els aspectes culturals (històrics, polítics, econòmics, estètics,...).

7 · Moral / ètica

Es considera que la relació amb el medi és d'ordre ètic i és en aquest nivell en el qual cal intervenir de forma prioritària. Es tracta d'establir uns valors ambientals i desenvolupar un tipus de comportament, una moral, de tipus ambiental.

A part d'aquestes primeres set corrents que l'autora considera clàssiques dins de l'educació ambiental, proposa d'altres que s'han incorporat de forma més recent i que són les que segueixen:

8 · Holística

Proposa tenir en compte no solament les realitats socioambientals, sinó també les diverses dimensions de la persona que entra en relació amb aquestes realitats. Es tracta d'un corrent poc homogeni que va des de l'ecopsicologia a posicions que proposen un enfocament orgànic de les realitats ambientals.

9 · Bioregionalista

En general, el bioregionalisme sorgeix en el moviment de retorn a la terra de finals del segle XX, quan és més forta la desil·lusió per la industrialització i la urbanització massiva. Per això aquest corrent s'inspira en una ètica ecocèntrica i centra l'EA en el desenvolupament d'una relació preferent amb el medi local o regional, es tracta en definitiva "d'aprendre a re-habitar la Terra".

10 · Pràxica

En aquest corrent es posa l'èmfasi en l'aprenentatge de l'acció per l'acció i per millorar-la, sense desenvolupar prèviament els coneixements i les habilitats per portar-la a terme.

11 · Crítica social

Aquesta postura apunta a la transformació de realitats i té un component necessàriament polític.

Insisteix, sobretot, en l'anàlisi de les dinàmiques socials que es troben en la base de les realitats i problemàtiques ambientals: anàlisi d'intencions, de posicions, d'arguments, de valors explícits i implícits, de decisions i d'accions dels diferents protagonistes d'una situació.

12 · Feminista

Analitza les relacions de poder entre els grups socials i sobretot en les que els homes exerceixen encara contra les dones en determinats contextos.

També considera la necessitat d'integrar les perspectives i els valors feministes en les formes de govern, de producció, de consum i d'organització social.

13 · Etnogràfica

Aquí l'èmfasi està posat en el caràcter cultural de la relació amb el medi, ja que, en lloc d'imposar una determinada visió del món, cal tenir en compte la cultura de referència de les poblacions o comunitats implicades.

També valora el fet d'inspirar-se en les pedagogies de diverses cultures que tenen una altra relació amb el seu medi.

14 · L'eco-educació

El que es tracta aquí és d'aprofitar la relació amb el medi com el gresol de desenvolupament personal i anar al fonament d'una forma d'actuar significant i responsable.

Dins d'aquest corrent encara es distingeixen dos enfocaments, el de l'eco-formació i el de l'eco-ontogènesi, amb petites diferències que no discutirem aquí.

15 · La Sostenibilitat

La ideologia del desenvolupament sostenible (DS) s'ha anat imposant com una perspectiva dominant dins de l'EA. Això és així a causa que, segons els partidaris d'aquest corrent, l'EA estaria limitada a un enfocament naturalista i no integraria les preocupacions socials i, en particular, les consideracions econòmiques en el tractament de les problemàtiques ambientals, mentre que l'educació per al desenvolupament sostenible pal·liaria aquesta carència. Aleshores l'EA quedaria integrada dins d'un cos més ampli format per l'EDS.

Finalment, com diu la mateixa autora, aquesta cartografia o catalogació resta viva, oberta i subjecte als canvis o les aportacions que es puguin anar fent des de diferents àmbits, tan sols es tracta d'un intent de posar sobre la taula l'estat de la qüestió.